

Regeringens proposition

1979/80:163

med förslag om upphävande av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt;

beslutad den 20 mars 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

GÖSTA BOHMAN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt upphävs.

**Förslag till
Lag om upphävande av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning
av mynt**

Härigenom föreskrivs att lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt skall upphöra att gälla två veckor efter den dag, då denna lag enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

EKONOMIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-03-20

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Bohman

Proposition med förslag om upphävande av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt

1 Inledning

Enligt lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt (ändrad 1975:1016) är det förbjudet att yrkesmässigt tillgodogöra sig metallen i gällande svenskt mynt genom nedsmältning eller därmed jämförlig åtgärd.

I en skrivelse den 12 februari 1980 har myntverket hemställt att regeringen föreslår riksdagen att avskaffa detta förbud. Myntverket har i skrivelsen vidare hemställt bl. a. att en utredning tillsätts för att undersöka dels frågan om avskaffande av fem- och tjugofemöresmynten, dels på något längre sikt behovet av mynt i höga valörer.

Till protokollet i detta ärende bör myntverkets skrivelse i transumt fogas som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över myntverkets skrivelse avgetts av bankinspektionen, riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, fullmäktige i Sveriges riksbank, Svenska bankföreningen, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Svenska numismatiska föreningen och Sveriges numismatiska riksförbund.

Vid riksåklagarens yttrande var fogade yttranden från överåklagarna i Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt samt från länsåklagarna i Stockholms län och Gotlands län, Malmöhus län och Värmlands län. Post- och Kreditbanken, PK-banken, har deltagit i behandlingen av bankföreningens yttrande och förklarat att banken delar synpunkterna i yttrandet.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Av de frågor myntverket har tagit upp i sin skrivelse behandlas i denna proposition endast frågan om upphävande av förbudet mot nedsmältning av mynt och en fråga om inlösen av enkronemynt. De övriga frågor som myntverket tar upp kommer att behandlas i ett annat sammanhang.

2 Föredragandens överväganden

Fram till år 1968 tillverkades en- och tvåkronorsmynten i en legering som innehöll minst 40 % silver. Detta år ändrades den då gällande myntlagen så att dessa mynt i stället kunde tillverkas av enbart koppar och nickel (prop. 1968:24, BaU 17, rskr 125, SFS 1968:124). Lagändringen gjordes därför att silverpriset stigit så att metallvärdet i mynten närmade sig och vid några tillfällen överstigit myntens nominella värde.

I samband med denna lagändring infördes ett förbud mot att yrkesmässigt genom nedsmältning eller en därmed jämförlig åtgärd tillgodogöra sig metallen i svenska skiljemynt. Förbudet meddelades ursprungligen i kungörelsen (1968:15) om förbud mot nedsmältning av skiljemynt. Den ersattes år 1975 av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt. Förbudet sanktioneras av straff- och förverkandebestämmelser.

Myntverket föreslår att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt avskaffas. Verket pekar bl. a. på att nedsmältningsförbudet tidigare var nödvändigt för att inte äventyra tillgången på enkronemynt. Myntverket har i januari 1980 beräknat antalet silverhaltiga enkronemynt till ca två promille av hela antalet cirkulerande enkronemynt, dvs. ca 450 000 av högst 225 milj. För budgetåret 1979/80 har myntverket en budgeterad produktion av enkronor på 46 milj. mynt. Myntverket konstaterar att silverenkronorna, sett mot bl. a. den bakgrunden, numera inte spelar någon som helst roll för tillgången på betalningsmedel och att nedsmältningsförbudet således inte längre behövs med hänsyn till tillgången på enkronemynt. På grund av en kraftig stegring av silverpriset uppgick silvervärdet i ett silverhaltigt enkronemynt till ca 18 kr. i januari 1980. Nära nog samtliga silverhaltiga enkronemynt har försvunnit ur myntcirkulationen och ett okänt antal sådana ligger på grund av sitt silvervärde hopsamlade i större eller mindre poster. Myntverket anser att det knappast finns någon anledning för verket att engagera sig i uppköp av enkronemynt till priser över namnvärdet. Vad myntverket anför om enkronemynten gäller i princip också för de silverhaltiga mynt i valörerna 10, 25 och 50 öre som präglades fram till år 1962.

Remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot myntverkets förslag om borttagande av nedsmältningsförbudet. Riksåklagaren har dock ifrågasatt om inte frågan bör regleras genom s. k. fullmaktslagstiftning så att regeringen får möjlighet att utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att förhindra icke önskvärda förfaranden med skiljemynt. Vad beträffar frågan om myntverket bör få möjlighet att köpa upp

silverhaltiga enkronor till priser över namnvärdet är de remissinstanser, som särskilt har yttrat sig på den punkten, med ett undantag ense med myntverket om att det knappast finns anledning för verket att engagera sig i sådana uppköp.

I likhet med myntverket anser jag att det nuvarande förbudet mot nedsmältning av mynt bör avskaffas eftersom motivet för dess införande – att skydda betalningsväsendets tillgång på enkronor – har bortfallit. Jag biträder därför liksom remissinstanserna myntverkets förslag att förbudet bör upphöra att gälla.

Upphör förbudet att gälla kan det finnas skäl att överväga om förbudsreglerna, som riksåklagaren har ifrågasatt, borde omformas till en fullmaktslag. Reglerna skulle då vid behov kunna sättas i tillämpning. Enligt min mening är det emellertid tveklaktigt om ett nedsmältningsförbud ger den effekt som eftersträvas, nämligen att hålla kvar sådana mynt i cirkulation som har ett metallvärde över myntens nominella värde. Att det är svårt att få denna effekt har med önskvärd tydlighet visats när det gäller de silverhaltiga enkronemynten. Mynten har praktiskt taget helt tagits ur cirkulationen. Jag anser därför att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt bör upphävas utan att ersättas av en fullmaktslag. Problemet med myntens metallvärde får lösas på annat sätt. I första hand gäller det givetvis att söka undvika att ett mynts metallvärde överstiger det nominella värdet.

Jag förordar alltså att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt upphävs. I så fall skall den som medan förbudet ännu gäller har åtalats för överträdelse av detta inte fällas till ansvar, om dom inte har meddelats innan förbudet upphör att gälla.

Om förbudet mot nedsmältning upphävs, kan silverhaltiga mynt fritt köpas upp för nedsmältning. Priset på mynten kommer att anpassas efter marknadspriset på silver. Marknadspriset som i januari 1980 nådde en högsta notering på ca 6 500 kr./kg., var i mitten av mars knappt 3 000 kr./kg. I den utsträckning tillgången på sådana mynt genom inträffad eller kommande nedsmältning successivt minskar kommer i stället samlarvärdet, baserat på knapphet, att påverka prisbildningen. De som innehar sådana mynt får möjlighet att sälja dessa på den fria marknaden. Något behov av regler om inlösen av mynt genom myntverket finns då knappast. Jag anser därför att det inte finns anledning att engagera myntverket i ett inlösenförfarande.

Frågan om upphävande av lagen om förbud mot nedsmältning av mynt är inte sådan att lagrådets hörande är påkallat. Jag har därför inte föranställt om någon lagrådsgranskning av den föreslagna lagen.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga ett inom ekonomidepartementet upprättat förslag till lag om upphävande av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga I

1980-02-12

Till Regeringen
(Ekonomidepartementet)

Beträffande lagen om förbud mot nedsmältning av mynt (SFS 1975:171, ändrad SFS 1975:1016) och lagen om rikets mynt (SFS 1970:1028, ändrad 1975:170).

Det nu gällande förbudet mot nedsmältning och dylikt av mynt infördes 1968 i form av en Kungl. kungörelse. Förbudet var nödvändigt för att förhindra att i första hand enkronemynten undandrogs myntcirkulationen på grund av de efter dåvarande förhållanden höga silverpriserna men även bronsmynten var i farozonen för nedsmältning. Genom en ändring i myntlagen infördes samtidigt möjligheten att prägla en- och tvåkronemynten i kopparnickel i stället för silverlegering.

Myntverket hade 1968 ingen möjlighet att tillverka så mycket enkronemynt att de silverhaltiga mynten hade kunnat dras in och ersättas av kopparnickelmynt. Man kunde också hävda att den enskilde bör ha rätt att fritt förfoga över sina mynt även för annat än betalningsändamål. Nedsmältningförbudet var emellertid nödvändigt för att inte äventyra betalningsväsendets tillgång på enkronemynt.

Silverpriset har sedan 1968 och fram till början av 1979 sakta stigit och var vid slutet av 1978 ca 800 kr/kg. Under dessa år har nedsmältning eller annat olovligt undandragande av enkronemynt förekommit. Omfattningen av denna verksamhet är okänd men den del som kommit till polisens kännedom och handlagts av domstolarna kan givetvis kartläggas. Om hänsyn tas inte endast till raffineringkostnader utan även till kostnader för sortering, transporter m. m., kan nedsmältningen knappast varit särskilt lönande om inte det ekonomiska resultatet förbättrats av att verksamheten uppenbarligen helt undandragits beskattning.

Silverpriset steg kraftigt under slutet av 1979 och början av 1980 och nådde i januari 1980 som högst ca 6 600 kr/kg. Det är uppenbart att dessa priser med ett silvervärde för enkronan av ca 18 kr avsevärt ökat intresset för att undandra mynten från cirkulationen.

Myntverket har i jan. 1980 gjort en enkel statistisk undersökning över de i verkligheten cirkulerande enkronemynten och funnit att endast ca 2 promille utgöres av silverhaltiga mynt. Eftersom det cirkulerande antalet enkronemynt samtidigt kunde beräknas till högst 225 milj. st. blir enligt undersökningen antalet i användning varande silvermynt högst 450 000 st.

För budgetåret 1979/80 har myntverket en budgeterad enkroneproduktion om 46 milj. st. mynt och sett mot bl. a. den bakgrunden spelar numera silverenkronorna ingen som helst roll för tillgången på betalningsmedel. Förbudet mot nedsmältning av mynt behövs således inte längre med hänsyn till tillgången på enkronemynt.

Efter ikraftträdandet av 1873 års myntlag har präglats 57 milj. st. enkronemynt med silverhalten 80 % och 227 milj. st. med silverhalten 40 %. Nära nog samtliga dessa är, som ovan anförts, försvunna ur myntcirkulationen. Till myntverket har som nötta mynt återkommit 8 milj. st., ett obekant antal har tappats bort eller förts ut ur landet av hemresande utländska besökare. Resten ligger alltså hopsamlat i större eller mindre poster pga. sitt silvervärde, med eller utan planer på illegal export eller nedsmältning, och en del har redan smälts ned resp. förts ut ur landet för nedsmältning.

Från samhällelig synpunkt ser myntverket det önskvärt att metallen i de från myntcirkulationen undandragna mynten kan komma till användning inom landet eller exporteras under legala affärsmässiga former. Ett enkelt sätt att genomföra detta är att avskaffa nedsmältningsförbudet och betrakta mynten som vilken handelsvara som helst.

Myntverket anser inte att de vinster som enskilda kan göra på legal försäljning och nedsmältning av enkronemynt bör få hindra att nedsmältningsförbudet upphävs. Man måste i alla fall räkna med att motsvarande vinster förr eller senare görs genom illegal hantering av mynten och att dessutom då såväl metallen som den slutliga betalningen för denna kan komma att hamna utomlands.

Det finns knappast någon anledning för myntverket att engagera sig i uppköp av enkronemynt till priser över namnvärdet. Om detta ändå skulle anses önskvärt kan myntverket givetvis åtaga sig uppköp om härför erforderliga resurser ställs till förfogande.

Vad som ovan anförts om enkronemynt gäller också i princip för de silverhaltiga mynt i valörerna 50 öre, 25 öre och 10 öre som präglats fram till 1962.

Det nuvarande nedsmältningsförbudet är generellt och omfattar alla nu gällande mynt, således även guldmünt och minnesmynt som överhuvudtaget inte används som betalningsmedel. Detta förhållande får ses som en betydelselös biverkan av nedsmältningsförbudet.

Om allmänheten får fritt förfoga över sina mynt är det nödvändigt uppmärksamt följa utvecklingen av metallvärdet i förhållande till namnvärdet för de som verkliga betalningsmedel använda mynten. Från denna synpunkt finns det idag anledning diskutera femöresmyntet som efter den senaste metallprishöjningen har ett metallvärde av mellan 3,0 och 3,5 öre. Den mest radikala lösningen är att låta femöresmyntet utgå ur myntserien och införa en öresutjämning vid betalning till hela tiotal ören i stället för som nu hela femtal ören. Avrundningen till femtal ören har uppenbarligen inte fått några inte önskvärda konsekvenser och det finns anledning tro att en avrundning till tiotal ören kan göras lika problemfritt. De svårigheter som kan uppstå berör i stället tjugofemöresmyntet som bör utgå ur myntserien samtidigt med femöresmyntet så att man inte får en avrundning till femtal ören eller tiotal ören beroende på den tillfälliga tillgången på mynt vid

betalningstillfället. Myntverket föreslår att regeringen tillsätter en mindre utredning för att kartlägga konsekvenserna av att såväl femöresmyntet som tjugofemöresmyntet utgår ur myntserien. Utredningsarbetet torde kunna bli tämligen begränsat i tiden eftersom en god utgångspunkt finns i förarbetena till den nuvarande myntlagstiftningen. Det finns också skäl att låta samma utredning på något längre sikt överväga behovet av mynt i höga valörer för verkliga betalningsändamål, i första hand användningen av det nuvarande femkronemyntet och ett framtida mynt i valören 10 kronor.

— — —

Metallmarknaden är känslig för såväl världspolitiska händelser som inrikespolitiska förhållanden i de kopparproducerande länderna. Det är mycket svårt att bedöma prisutvecklingen för myntmetallerna men man måste givetvis räkna med en höjning i takt med inflationen. Åtgärder för att minska metallkostnaden för femöresmyntet måste således förr eller senare vidtagas om inte myntet helt avskaffas. Om regeringen ställer sig avvisande till att överväga frågan om att avskaffa femöresmyntet och tjugofemöresmyntet är myntverket berett att omedelbart undersöka möjligheten att utföra femöresmyntet i kopparpläterat järn, dvs. samma utförande som en- och tvåpennigmynten i Tyskland och femöresmyntet i Danmark. De totala framställningskostnaderna för ett präglingsfärdigt myntämne i detta utförande kan uppskattas till storleksordningen 3/4 av kostnaden för det nuvarande myntämnet men själva metallkostnaden blir helt obetydlig.

Sammanfattningsvis hemställer myntverket

- att regeringen föreslår riksdagen att avskaffa lagen om förbud mot nedsmältning av mynt,
- att en utredning tillsättes med dels sikte på att avskaffa femöresmyntet och tjugofemöresmyntet och dels uppgift att på något längre sikt studera behovet av mynt i höga valörer,

— — —

Vid avgörandet av detta ärende, som handlagts av myntdirektören, har närvarit avdelningsdirektören Nilsson, förste driftsingenjören Carlsson och ingenjören Fredriksson.

Myntverket

B. Ulvfot

*Bilaga 2***Sammanställning av remissyttrandena****1 Bankinspektionen**

Myntverket anför i sin skrivelse att nedsmältningsförbudet, vid den tidpunkt då det infördes, var nödvändigt för att inte äventyra betalningsväsendets tillgång på enkronemynt. Då detta skäl för förbudet numera bortfallit och förbudet inte heller synes vara nödvändigt för att skydda andra vitala intressen anser inspektionen redan dessa omständigheter motivera ett avskaffande. Det är också möjligt att ett upphävande av förbudet skulle medföra att de nu tesaurerade silverkronorna i ökad utsträckning kommer att försäljas som silvervaror och att metallen härigenom kan komma till användning. Inte heller torde en kontroll av att förbudet mot nedsmältning av mynt efterlevs kunna åstadkommas utan kostnader för det allmänna i form av polisiär bevakning m. m. Inspektionen har därför ingen erinran mot att lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt upphävs.

2 Riksåklagaren

Enligt min mening bör behovet av förbudet bedömas med utgångspunkt i främst tekniska, ekonomiska och administrativa överväganden. Utifrån den förutsättningen att ifrågavarande lagstiftning uteslutande upp bärs av syftet att säkra tillgången på betalningsmedel får myntverket anses ha övertygande visat att förbudet ej längre behövs. I princip har jag därför inte någon erinran mot att förbudet upphävs.

Med hänsyn till att de förhållanden som nu råder på ifrågavarande område framdeles snabbt kan förändras och behov av reglering åter kan inträda ifrågasätter jag dock om inte spörsmålet bör regleras genom s. k. fullmaktslagstiftning, så att regeringen får möjlighet att utan dröjsmål vidtaga åtgärder som kan erfordras för att förhindra icke önskvärda förfaranden med skiljemynt.

3 Överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt

Den aktuella straffbestämmelsen saknar allmän straffrättslig betydelse. Från de synpunkter åklagaren har att beakta kan det därför inte finnas någon erinran mot att den upphävs.

4 Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt

Ifrågavarande mynt med en silverhalt av antingen 40 eller 80 % silver cirkulerar numera endast i en mycket begränsad omfattning i den normala

betalningsmarknaden. Huvuddelen, i den mån inte redan nedsmältning skett, torde finnas hos investerare i silver samt, sannolikt i mindre omfattning, hos numismatiker som bevarat mynten som samlarobjekt.

Myntverket har numera enligt uppgift tillräcklig kapacitet för betalningsväsendets behov av mynt. Lagen behövs sålunda inte längre för sitt ursprungliga ändamål.

Antalet kända fall av överträdelse av lagen är lågt. Ett antal fall av grovt valutabrott vid utförelse av silvermynt för nedsmältning har beivrats.

I motion 1979/80:596 hemställs att riksdagen beslutar stifta en lag som möjliggör inlösen av svenska silvermynt till ett mot silverhalten svarande procentuellt belopp. Myntverket anser sig sakna anledning att göra inköp över namnvärdet. På grund av silverprisets ständiga förändringar måste därest beslut tas om inköp från rättvisesynpunkt priset på något sätt kopplas med silverprisets variationer. Inköpen kan ej heller ske formlöst varför viss byråkrati inte kan undvikas. Jag anser därför inte att det är en lämpligare lösning att bibehålla nedsmältningsförbudet och besluta om inköp till priser över namnvärdet.

Med hänsyn till att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt inte längre krävs för sitt ursprungliga ändamål och inte några nya omständigheter tillkommit som föranleder lagens bibehållande från andra synpunkter får jag tillstyrka myntverkets hemställan om lagens upphävande. Detta kan även få till följd att olaga utförelse av silvermynt för nedsmältning upphör.

5 Överåklagaren i Malmö åklagardistrikt

Myntverket anför ----- att det antal mynt som kan antagas vara aktuellt vid brott mot lagen om förbud mot nedsmältning av mynt m. m. numera förhållandevis är synnerligen litet. Det är därför uppenbarligen ej längre motiverat att nedsmältningsförbudet kvarstår med hänsyn till tillgången av enkronemynt. Det är svårbedömt vilka syften som i övrigt skulle motivera ett bibehållande av lagen. Som myntverket vidare uttalat är det önskvärt att metallen från aktuella mynt kommer till användning inom riket eller i vart fall utföres på legal väg. Myntverkets bedömning av gällande lags effekt härvidlag kan delas. Vid ett borttagande av nedsmältningsförbudet torde i vart fall sannolikheten ej minska för att metallen kvarblir i riket eller utförs på legal väg. Vid övervägande av vad myntverket anfört synes därför ett upphävande av lagen om förbud mot nedsmältning av mynt m. m. kunna tillstyrkas. Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot de av myntverket framställda förslagen.

6 Länsåklagaren i Stockholms län och Gotlands län

Förslaget att upphäva förbudet mot nedsmältning av mynt *tillstyrks*.

7 Länsåklagaren i Malmöhus län

Fran länsåklagarmyndighetens sida finns intet att erinra mot de i skrivelsen framförda förslagen.

8 Länsåklagaren i Värmlands län

De skäl som myntverket anfört i sin skrivelse talar enligt min mening för att förbudet mot nedsmältning av mynt bör avskaffas. Därtill kommer att det är svart att kontrollera efterlevnaden av förbudet. Med hänsyn härtill har jag för min del ingen erinran mot att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt upphävs.

9 Rikspolisstyrelsen

Styrelsen delar myntverkets uppfattning om att ett förbud mot nedsmältning av mynt numera inte synes vara nödvändigt.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker därför förslaget att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt upphävs.

10 Generaltullstyrelsen

Har tulltjänsteman under yrkesutövning påträffat mynt som är avsedda att användas i strid mot förbudet enligt 1 § lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt kan han inte ta mynten i beslag på grund av nämnda lag. Han är däremot oförhindrad att pröva om hinder mot utförelse av mynten föreligger enligt valutabestämmelserna eller om mynten skall tas i beslag med stöd av valutabestämmelserna. Anledning till sådan åtgärd kan exempelvis finnas om svenska mynt medförs i onormalt stort antal. De kan då inte anses utgöra sådan resevaluta som får utföras enligt valutabestämmelserna.

Generaltullstyrelsen har ej något att erinra mot att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt avskaffas.

11 Fullmäktige i Sveriges riksbank

Gällande förbud mot att nedsmälta mynt infördes 1968 för att förhindra att då kraftigt höjda silverpriser ledde till att silverhaltiga mynt nedsmältes och därmed undandrogs cirkulationen. Förbudet var i dåvarande läge sannolikt nödvändigt för att säkerställa tillgången på betalningsmedel under övergång till produktion av icke silverhaltiga mynt. Även därefter har förbudet säkerligen varit av betydelse när det gällt att motverka den myntbrist som i viss mån sammanhängt med myntverkets omlokalisering.

På litet längre sikt kan emellertid ett nedsmältningsförbud knappast hindra att mynt, vars metallvärde överstiger det nominella, utplockas ur cirkulatio-

nen. Antagandet bestyrkes av den av myntverket redovisade undersökningen av sammansättningen av nu utelöpande enkronorsmynt. Nedsmältningförbudet är därmed ej längre meningsfullt. Det bör därför upphävas. Härigenom undanröjes även den ekonomiska brottslighet som i dag ombesörjer nedsmältning av silverhaltiga mynt liksom härmed sammanhängande skatte- och valutabrott.

Med åberopande av det anförda tillstyrker fullmäktige att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt upphäves. Om sålunda seriösa företag får möjlighet att uppköpa och nedsmälta silverhaltiga mynt, kan det förväntas att allmänhetens innehav av sådana mynt kan och kommer att säljas till priser som står i rimligt förhållande till marknadspriset på silver. Anledning torde därmed saknas att biträda förslaget i en vid årets riksdag väckt motion (1979/80:596) om särskild lagstiftning "som möjliggör inlösen av svenska silvermynt till ett mot silverhalten svarande procentuellt belopp".

Fullmäktige tillstyrker likaledes förslaget om att myntseriens valörer utredes.

12 Svenska bankföreningen

Bankföreningen avstår från att anföra synpunkter i frågan om avskaffande av förbudet mot nedsmältning av mynt.

Bankföreningen tillstyrker att det görs en utredning om lämpligare sammansättning av den svenska myntserien. Föreningen ser inga tunga skäl tala emot den av Myntverket föreslagna nedskärningen av antalet myntvalörer. I stället torde därmed på sikt avsevärda fördelar vinnas såväl vid betalningar som i myntproduktionen och -distributionen.

Frågan om emission av tiokronorsmynt synes med hänsyn till särskilt automathandelns uttalade intresse värd att undersökas närmare. Mynt i denna värdeklass är tämligen vanliga i utlandet.

I sammanhanget kan här nämnas att bankföreningen i brev 1980-03-04 till Sveriges Riksbank uttalat intresse för en bredare användning än vad som för närvarande är fallet av mynt i valören fem kronor.

13 Sveriges köpmannaförbund

Myntverkets motiveringar till förslaget att regeringen bör föreslå riksdagen att avskaffa lagen om förbud mot nedsmältning av mynt, har vi inga erinringar emot. Vi vill dock framföra att situationen kan tyckas något ovanlig i den bemärkelsen att lagen föreslås bli avskaffad, bl. a. för att den affärsverksamhet som nu bedrivs med silvermynten/metallen ska kunna betraktas som legal.

Vi tillstyrker således förslaget.

När det gäller frågan om öresutjämning till hela 10-tal ören och därtill förknippade frågor om femöresmyntets och tjugofemöresmyntets framtida

existens, vill vi avvakta det resultat som den föreslagna utredningen kan komma fram till innan vi yttrar oss.

Vi tillstyrker således förslaget att en utredning tillsätts dels om frågan att avskaffa femöresmyntet och tjugofemöresmyntet och dels med uppgift att på något längre sikt studera behovet av mynt i högre valörer.

14 Sveriges grossistförbund

Myntverket hemställer i sin skrivelse att regeringen skall föreslå riksdagen att avskaffa lagen om förbud mot nedsmältning av mynt. Mot detta förslag har vi inga invändningar, och vi kan därför för vår del tillstyrka detsamma.

I skrivelsen föreslår myntverket vidare att regeringen skall tillsätta en utredning som dels skall undersöka förutsättningarna för att avskaffa femöresmyntet och tjugofemöresmyntet och dels studera behovet av mynt i höga valörer. I och för sig är det givetvis rimligt att man fortlöpande utvärderar behovet av mynt i olika valörer. Det kan måhända sägas att det ligger i sakens natur att inflationen efter hand förskjuter tyngdpunkten i myntsystemet mot högre valörer. Detta får dock inte undanskymma det förhållandet att mynt i lägre valörer alltid kommer att ha stor betydelse.

Myntverkets förslag att slopa vissa småmynt får naturligtvis inte bara ses som en företagsekonomisk fråga för verket. Andra förhållanden måste i stället vägas tyngre, bl. a. konsekvenserna för prisnivån i samhället. Vi kan för vår del inte finna att det i nuläget skulle vara nödvändigt och lämpligt att vidta de förändringar som myntverket föreslår och vi kan därför heller inte inse behovet av en utredning. Vi avstyrker därför myntverkets förslag i denna del.

15 Kooperativa förbundet (KF)

KF ansluter sig till Myntverkets förslag att upphäva lagen om förbud mot nedsmältning av mynt, att en utredning tillsättes för att se över det framtida behovet av 5-öresmyntet och 25-öresmyntet samt vilka konsekvenser det medför om dessa mynt utgår ur myntserien, att utredningen också innefattar uppgifter om det framtida behovet av mynt i höga valörer.

16 Svenska numismatiska föreningen

Förutsättning för att någon skall ha intresse av att smälta mynt till metall är att värdet efter smältningen överstiger (inklusive kostnaden för nedsmältningen) myntens nominella värde. Detta inträffade första gången i slutet av 1950-talet och huvudparten av silvermynt med 80 % silverhalt försvann under åren 1959–1961. Den första lagen om förbud mot nedsmältning kom 1968, således uppenbart alldeles för sent. På grund av silverpriset kom

förbudet att omfatta huvudsakligen mynt tillverkade före 1942. Mynt efter detta år håller i regel endast 40 % silverhalt. Under senare år har silverpriset emellertid stigit så att det lönar sig att smälta även dessa senare mynt. Detta har alldeles särskilt varit fallet under senaste tiden.

Att denna verksamhet är stor, trots smältförbudet, visas av ett par rättsfall samt de fall av valutasmuggling av enkronesmynt, som svenska och danska tullen rapporterar.

Bakom smältningen ligger en välkänd numismatisk lag – att sämre mynt alltid i handeln undantränger bättre mynt – Greshams lag. Det är förståeligt att folk lägger undan mynt, som uppfattas ha ett högre värde än annat, dvs. silvermynt mot nickelmynt. Smältförbudet har uppenbarligen inte hindrat nedsmältning, även om denna blivit ett brott. Det torde dock vara förenat med svårigheter att hemligen smälta i Sverige varför utförsel av silvermynt för nedsmältning i Danmark eller Tyskland torde vara vanligast.

Hur mycket som totalt nedsmälts torde vara omöjligt att beräkna. Den undersökning, som Myntverket låtit göra om mängden av nu cirkulerande silvermynt, visar 2 promille eller totalt 450 000 mynt. Summan är alldeles uppenbart för låg då ingen hänsyn tagits till alla mynt hos mynthandel, samlare och spekulanter. Av dessa – enbart de aktiva myntsamlarnas antal uppskattas till cirka 100 000 – sysslar över 90 % huvudsakligen med s. k. moderna mynt. Även om kvarvarande mynt skulle uppgå till några tiotal millioner är denna rest relativt liten i förhållande till de präglade, 225 milj. st. Silvret i 40 %-mynten utgör för varje million enkronor 2 800 kg med ett dagsvärde av 12 å 16 milj. kr. Även om resterande mynt representerar ett marginellt silvervärde bör det likväl vara angeläget att detta värde (detta silver) stannar inom landet.

Svenska Numismatiska Föreningen tillstyrker att lagen om förbud mot nedsmältning av mynt avskaffas.

För att tillförsäkra staten detta silver vore det önskvärt att Myntverket fick resurser att inlösa mynten. Myntverket skulle då också genom rätt prissättning kunna förhindra att obehöriga mellanhänder skor sig på ägarens bekostnad. Eventuellt kunde bankerna vara samlingsställen åt Myntverket mot lämpligt vederlag.

Det torde inte vara principiellt fel att just Myntverket återköper "egna" mynt. Verket som sådant kan inte lastas för den utveckling som silverpriset underkastats och heller inte för att åtgärder inte satts in i tid för att möta nuvarande prissituation. Däremot är Myntverket absolut lämpligaste forum och statliga organ och bankerna bästa mellanhänder.

Även om ytterligare betydande mängder mynt kommer att smältas ned torde det inte bli brist på mynt för samlare. Redan nu har säkert endast de mest slitna smälts och de bättre i allmänhet bevarats. Skulle det bli relativt färre samlarmynt kommer detta att ta sig uttryck i priset som i så fall skulle

överstiga det - enligt vårt förslag - statliga inköspriset och därigenom förhindras ytterligare nedsmältning.

Beträffande Myntverkets övriga två förslag, om utredning om behovet av femöres- och tjugofemöresmyntet och om mynt i höga valörer --- har Föreningen ingen erinran.

17 Sveriges numismatiska riksförbund

Förbundet anser i likhet med Myntverket att silvermetallen i de återstående cirkulerande mynten med silverhalt bör komma till användning inom landet och att därför nedsmältningsförbudet bör hävas. Ur numismatisk och samlarsynpunkt är den hårt nedslitna restupplagan av silverhaltiga mynt mindre intressant.

Vad avser Myntverkets förslag om tillsättande av särskild utredning om femöres- och tjugofemöresmyntets avskaffande samt ev. tillkomst av mynt med högre valör än nuvarande femkronorsmyntet anser förbundet att skäl föreligger att även i detta avseende tillmötesgå Myntverkets hemställan.

Förbundet som företräder 40 numismatiska föreningar med ca 4 000 medlemmar är om regeringen kan finna skäl därtill beredd medverka i ett sådant utredningsarbete.